

BEITEN BURKHARDT

BEIJING

BERLIN

BRUSSELS

DÜSSELDORF

FRANKFURT AM MAIN

HONG KONG

UL. KS. IGNACEGO SKORUPKI 5
00-546 WARSAW

TELEPHONE +48 22 5837100

FACSIMILE +48 22 5837109

BBLAW-WARSCHAU@BBLAW.COM

WWW.BEITENBURKHARDT.COM

KYIV

MOSCOW

MUNICH

NUREMBERG

SHANGHAI

ST. PETERSBURG

WARSAW

Warszawa, dnia 21 września 2010 r.

Trybunał Konstytucyjnyal. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa**Skarżąca: E** **Sp. z o.o.**

ul.

reprezentowana przez:

członka zarządu

członka zarządu

reprezentowana przez:

radcę prawnego Marka Władzińskiego
(numer wpisu WA-S-249)adres do doręczeń:Beiten Burkhardt P. Daszkowski Sp. k.
ul. ks. I. Skorupki 5, 00-546 Warszawa**SKARGA KONSTYTUCYJNA**

W imieniu E

Sp. z o.o., na podstawie załączonego pełnomocnictwa:

1. Zaskarżam art. 83 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie (Dz. U. z dnia 21 marca 1991 r., Nr 22, poz. 91 ze zm.) i wnoszę o stwierdzenie, że w zakresie, w jakim nie przewiduje on możliwości zaskarżenia orzeczenia sądu wojewódzkiego (okręgowego) wydanego na skutek zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej, jest on niezgodny z art. 45 ust. 1, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 oraz z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Skargę konstytucyjną opieram na ostatecznym postanowieniu Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2010 r., doręczonym dnia 21 czerwca 2010 r. (sprostowanym postanowieniem Sądu Okręgowego w K z dnia lipca 2010 r.), wydanym w sprawie o sygn. akt , w przedmiocie odrzucenia apelacji Skarżącej od postanowienia Sądu Okręgowego w K z dnia kwietnia 2010 r. w przedmiocie oddalenia zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej przez notariusza W W z dnia grudnia 2009 r. Zgodnie z treścią uzasadnienia postanowienia z dnia lipca 2010 r. od postanowienia z dnia czerwca 2010 r. nie przysługuje środek odwoławczy.
3. Kwestionowany w niniejszej skardze konstytucyjnej art. 83 § 1 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie stanowił podstawę wydania postanowienia Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2010 r. Wprawdzie postanowienie z dnia czerwca 2010 r. nie zawiera uzasadnienia, jednak art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie został powołany w postanowieniu z dnia lipca 2010 r. odmawiającym Skarżącej sporządzenia uzasadnienia postanowienia z dnia czerwca 2010 r.
4. Postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2010 r. narusza prawo Skarżącej do rozpoznania sprawy przez bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), prawo Skarżącej do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji oraz do rozpoznania sprawy w co najmniej dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym (art. 78 w związku z art. 176 ust. 1), a ponadto prawa Skarżącej wynikające z konstytucyjnej zasady państwa prawnego, w tym z zasady przyzwoitej legislacji i ochrony zaufania obywatela do państwa (art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).
5. Wnoszę o zwrócenie się przez Trybunał Konstytucyjny do Sądu Okręgowego w K o przedstawienie akt postępowania pod sygnaturą akt oraz dopuszczenie dowodów z dokumentów znajdujących się w tych aktach, które zostały powołane w uzasadnieniu niniejszej skargi konstytucyjnej.
6. Wnoszę o orzeczenie od Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz E Sp. z o.o. zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

1. Stan faktyczny

W dniu grudnia 2009 r. E Sp. z o.o., w trybie art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie, wystąpiła do Sądu Okręgowego w K Wydział Cywilny, z zażaleniem na odmowę dokonania czynności notarialnej przez notariusza W W, polegającą na odmowie złożenia przez notariusza podpisu pod odczytanym, przyjętym i podpisanym przez stawających aktem notarialnym.

Dowód: zażalenie z dnia grudnia 2009 r.

Sprawa z zażalenia E Sp. z o.o. została następnie przekazana do Wydziału Odwoławczego Sądu Okręgowego w K i otrzymała sygnaturę akt . Sąd Okręgowy wyznaczył rozprawę i po jej przeprowadzeniu, postanowieniem z dnia kwietnia 2010 r. oddalił zażalenie E Sp. z o.o.

Dowód: postanowienie Sądu Okręgowego z dnia kwietnia 2009 r.

Postanowienie Sądu Okręgowego z dnia kwietnia 2009 r. Skarżąca w dniu maja 2010 r. zaskarżyła apelacją do Sądu Apelacyjnego w K za pośrednictwem Sądu Okręgowego.

Dowód: apelacja z dnia maja 2010 r.

Postanowieniem z dnia czerwca 2010 r., które zostało doręczone E Sp. z o.o. w dniu 21 czerwca 2010 r. bez uzasadnienia, Sąd Okręgowy w K odrzucił apelację. Z rubrum postanowienia wynikało, iż postanowienie zostało wydane na rozprawie, o której Skarżąca nie została powiadomiona.

Dowód: postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2010r.

W związku z powyższym, w dniu czerwca 2010 r., z uwagi na brak zawiadomienia o rozprawie, Skarżąca wniosła o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia postanowienia o odrzuceniu apelacji.

Dowód: wniosek o przywrócenie terminu z dnia czerwca 2010 r.

Postanowieniem z dnia lipca 2010 r. Sąd Okręgowy w K sprostował postanowienie z dnia czerwca 2010 r. poprzez zastąpienie słów „na rozprawie” sformułowaniem „na posiedzeniu niejawnym” i w konsekwencji umorzył postępowanie wywołane wnioskiem o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie. Ponadto Sąd Okręgowy odmówił sporządzenia uzasadnienia postanowienia z dnia czerwca 2010 r.

Dowód: postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia lipca 2010 r.

Sąd Okręgowy w K uznał, że postanowienie z dnia czerwca 2010 r., które zapadło na skutek zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej, nie podlega uzasadnieniu, gdyż nie jest zaskarżalne. Sąd stwierdził, że zażalenie na odmowę dokonania czynności notarialnej w rozumieniu art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie jest odmianą zażalenia w rozumieniu art. 394 k.p.c., a orzeczenie sądu wydane na skutek takiego zażalenia jest orzeczeniem sądu drugiej instancji, które nie jest zaskarżalne ani apelacją ani zażaleniem.

Dowód: postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia lipca 2010 r.

Mimo odmowy sporządzenia uzasadnienia, zażaleniem z dnia sierpnia 2010 r. E Sp. z o.o. zaskarżyła postanowienie z dnia czerwca 2010 r. w przedmiocie odrzucenia apelacji.

Dowód: zażalenie z dnia sierpnia 2010 r.

Postępowanie zażaleniowe wywołane zażaleniem z dnia sierpnia 2010 r. jest w toku. Skarżąca wskazuje jednak, że przy założeniu poprawności stanowiska Sądu Okręgowego w K co do niezaskarżalności postanowienia z dnia czerwca 2010 r., postanowienie to jest postanowieniem ostatecznym w rozumieniu art. 46 ust. 1 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Tym samym w dniu 21 czerwca 2010 r. (tj. w dniu doręczenia postanowienia z dnia czerwca 2010 r.) rozpoczął bieg termin na wniesienie skargi konstytucyjnej. W związku z tym Skarżąca składa niniejszą skargę mimo zawisłości postępowania z zażalenia na postanowienie z dnia czerwca 2010 r. w przedmiocie odrzucenia apelacji.

2. Przedmiot zaskarżenia

Przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie jest art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie. Zgodnie z tym przepisem na odmowę dokonania czynności notarialnej osoba zainteresowana może wnieść, w terminie tygodnia, zażalenie do sądu wojewódzkiego, właściwego ze względu na siedzibę kancelarii notarialnej. Zażalenie wnosi się za pośrednictwem notariusza, który jest obowiązany ustosunkować się do zażalenia w terminie tygodnia i wraz z zażaleniem przedstawić swoje stanowisko sądowi. Sąd rozpoznaje zażalenie na rozprawie, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Skarżąca nie kwestionuje pozytywnej treści art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie - a więc tego, co w tym przepisie zostało unormowane – lecz to, czego w nim nie ujęto, ze skutkiem w postaci kolizji z powołanymi standardami konstytucyjnymi. Dopuszczalność orzekania przez Trybunał Konstytucyjny w tego typu wypadkach jest powszechnie przyjmowana (por. m.in. wyrok TK z 14 marca 2006 r., sygn. akt SK 4/05). Zgodnie z ustalonym orzecznictwem, zaniechanie ustawodawcy jako takie nie może wprawdzie stanowić przedmiotu skargi konstytucyjnej, dopuszczalna jest jednak ocena, czy w przepisach obowiązującego aktu normatywnego nie brakuje unormowań, bez których może on budzić wątpliwości natu-

ry konstytucyjnej. Zarzut niekonstytucyjności może więc dotyczyć zarówno tego, co ustawodawca w danym akcie unormował, jak i tego, co w akcie tym pominął. Ocenie Trybunału Konstytucyjnego podlega zawsze treść normatywna zaskarżonego przepisu, a więc także brak pewnych elementów normatywnych, których istnienie warunkowałoby konstytucyjność danej regulacji (por. m.in. wyrok TK z dnia 19 września 2007 r. sygn. akt SK 4/06).

W powyższym kontekście Skarżąca podnosi, iż art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie, aby mógł być uznany za zgodny z Konstytucją, powinien zawierać wyraźne postanowienie o dopuszczalności zaskarżenia orzeczenia sądu okręgowego wydanego na skutek zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej, a także precyzyjnie określać przysługujący podmiotowi skarżącemu rodzaj środka zaskarżenia. Bez takiego postanowienia art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie pozostaje w kolizji z przywołanymi w skardze standardami konstytucyjnymi.

Przepis art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie przyznaje zainteresowanemu podmiotowi specyficzny środek prawny na wypadek niezgodnej z prawem odmowy dokonania czynności prawnej przez notariusza. Literalne brzmienie tego przepisu, a w szczególności użyta przez ustawodawcę nazwa przedmiotowego środka („zażalenie”), w połączeniu z postanowieniem, iż przy jego rozpoznaniu stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, powoduje, że środek ten traktowany jest jako środek zaskarżenia w rozumieniu art. 394 k.p.c. Tak też został on zakwalifikowany w sprawie przed Sądem Okręgowym w K , który uznał, że zażalenie na odmowę dokonania czynności notarialnej z art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie jest odmianą zażalenia określonego w art. 394 k.p.c., zaś postępowanie notarialne związane z odmową dokonania czynności notarialnej jest odpowiednikiem postępowania pierwszoinstancyjnego. Sąd Okręgowy oparł się przy tym na uchwale Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2007 r. wydanej w sprawie o sygn. akt III CZP 41/07, zgodnie z którą sąd okręgowy, rozpoznając zażalenie na odmowę dokonania czynności notarialnej, orzeka jako sąd odwoławczy.

2. Zarzut naruszenia prawa do sądu

Skoro postępowanie na skutek zażalenia z art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie jest sądowym postępowaniem drugoinstancyjnym, to poprzedzać je musi postępowanie pierwszoinstancyjne, zakończone orzeczeniem pierwszoinstancyjnym, w którym orzeka notariusz działając jako organ o charakterze sądu. Tego typu postępowanie nie spełnia jednak minimalnych wymogów art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji "każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd". Jak powszechnie przyjmuje orzecznictwo i doktryna, na konstytucyjne prawo do sądu składa się w szczególności: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem - organem o określonej charakterystyce (niezależnym, bezstronnym i nie-

zawisłym); 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd (por. orzeczenia TK z: 8 kwietnia 1997 r., sygn. K. 14/96, OTK ZU nr 2/1997, poz. 16; 9 czerwca 1998 r., sygn. K. 28/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 50; 8 grudnia 1998 r., sygn. K. 41/97, OTK ZU nr 7/1998, poz. 117; 16 marca 1999 r., sygn. SK 19/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 36, 14 marca 2006 r., sygn. SK 4/05, OTK ZU nr 3/A/2006, poz. 29).

Zakres konstytucyjnego prawa do sądu jest wyznaczany w pierwszej kolejności przez pojęcie "sprawy". W orzecznictwie przyjmuje się szerokie rozumienie tego terminu, interpretowanego - zgodnie z ogólnymi regułami wykładni pojęć konstytucyjnych - w sposób autonomiczny. Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie podkreśla, że urzeczywistnienie konstytucyjnych gwarancji prawa do sądu obejmuje wszelkie sytuacje - bez względu na szczegółowe regulacje proceduralne, w których pojawia się konieczność rozstrzygnięcia o prawach danego podmiotu.

W ocenie Skarżącej sprawa odmowy dokonania czynności notarialnej jest sprawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Sprawa ta, powstaje w momencie odmówienia przez notariusza dokonania czynności notarialnej. Wówczas dochodzi do powstania swoistego rodzaju sporu pomiędzy osobą, która domaga się dokonania danej czynności notarialnej, a notariuszem.

Powyższy spór musi więc podlegać rozpoznaniu zgodnie ze standardami konstytucyjnymi przez organ, któremu można przypisać właściwości sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji, tj. cechy niezależności, bezstronności i niezawisłości. Dodatkowo zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego sądem może być wyłącznie organ „przed którym rozpoczyna się postępowanie sądowe, w wyniku którego organ ten ma wydać rozstrzygnięcie dotyczące sporu istniejącego między stronami” (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 lutego 2010 r., sygn. akt SK 10/09).

W powyższym kontekście nie powinno ulegać wątpliwości, że notariusz nie może być sądem w sprawie odmowy dokonania czynności notarialnej, gdyż nie toczy się przed nim postępowanie o cechach postępowania sądowego, a ponadto notariusz nie wydaje rozstrzygnięcia pomiędzy stronami, lecz pomiędzy sobą samym a stroną skarżącą. Notariusz jest stroną powstałego sporu i nie sposób przyznać mu prawa rozstrzygnięcia tego sporu w „pierwszej instancji” nie popadając w sprzeczność z przywoływanymi w niniejszej skardze standardami konstytucyjnymi.

Ponadto postępowanie przed notariuszem nie spełnia nawet minimalnych wymagań sprawiedliwości proceduralnej i nie gwarantuje podmiotowi skarżącemu jakichkolwiek praw proceduralnych. Postępowanie przed notariuszem nie jest w jakikolwiek sposób uregulowane,

a tym samym w postępowaniu tym jednostka nie posiada jakiegokolwiek uprawnień procesowych stosownych do przedmiotu prowadzonego postępowania.

Należy zwrócić także uwagę, że skarżona na podstawie art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie „odmowa dokonania czynności notarialnej” nie stanowi jakiegokolwiek orzeczenia o cechach wyroku sądowego (aktu władczego wydanego w wyniku rozpoznania sprawy). Jak wskazano w literaturze przedmiotu w kontekście art. 83 ustawy Prawo o notariacie „trudno mówić tutaj o uchyleniu decyzji notariusza, gdyż ta, jak się wydaje, nie podlega uchyleniu na mocy jakichkolwiek przepisów (z pewnością zaś nie jest decyzją administracyjną ani żadną z form działania sądu)” (por. M. Maciejewski: Zażalenie na odmowę dokonania czynności notarialnej (uwagi do dyskusji), PS 2000/1/81). Odmowa dokonania czynności notarialnej jest więc jedynie bezprawnym zaniechaniem notariusza, które podlega zaskarżeniu do sądu powszechnego specyficznym środkiem prawnym, który jedynie z nazwy odpowiada znanemu procedurze cywilnej środkowi odwoławczemu.

3. Zarzut naruszenia prawa do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji oraz zasady dwuinstancyjności postępowania

Jak wynika z powyższej argumentacji postępowanie przed notariuszem nie może być uznane za pierwszoinstancyjne postępowanie sądowe w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Jeżeli natomiast ustawodawca zdecydował się poddać działalność notariuszy i odmowy dokonania czynności notarialnych kontroli sądowej, to kontrola ta musi ze swojej strony spełniać konstytucyjne wymogi rozpoznania sprawy w co najmniej dwuinstancyjnym postępowaniu sądowym. W konsekwencji od orzeczenia wydanego po raz pierwszy przez sąd w postępowaniu spełniającym wymogi art. 45 ust. 1 Konstytucji, musi przysługiwać środek zaskarżenia do sądu drugiej instancji z uwagi na gwarancję dwuinstancyjności postępowania sądowego.

4. Zarzut naruszenia zasady przyzwoitej legislacji

W ocenie Skarżącej art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie jest również sprzeczny z art. 2 Konstytucji przez to, iż nie wprowadza on harmonijnego, spójnego i nie budzącego wątpliwości trybu postępowania sądowego z precyzyjnie określonymi zasadami odwoławczymi i zakresem zastosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie w zdaniu 3 jedynie lakonicznie stwierdza, że „sąd rozpoznaje zażalenie na rozprawie, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego”, co jest niewystarczające z punktu widzenia wymogów art. 2 Konstytucji.

Jak podkreśla się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, na zawartą w treści art. 2 Konstytucji zasadę państwa prawnego składa się szereg elementów, w tym zasada przyzwoitej legislacji, zaś w jej ramach „wymaganie określoności przepisów, które muszą być formułowane w sposób poprawny, precyzyjny i jasny [...] zwłaszcza, gdy chodzi

o ochronę praw i wolności oraz o sytuacji, gdy istnieje możliwość stosowania sankcji wobec obywatela” (L. Garlicki, Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Przegląd Sejmowy nr 6/1999, str. 124, przytoczony m.in. w wyroku z 11 stycznia 2000 r., K. 7/99, OTK ZU nr 1/2000, poz. 2). Nakaz określoności przepisów, rozumiany jako wymaganie ich precyzyjnego sformułowania, pozwalającego na ustalenie ich znaczenia oraz skutków, stanowi element zasady ochrony zaufania obywatela do państwa, wynikający z art. 2 Konstytucji (por. wyrok TK z dnia 12 czerwca 2002 r., sygn. akt P 13/01).

Przepis art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie nie spełnia powyższego wymogu. Z użytego w art. 83 § 1 zdanie 3 sformułowania „sąd rozpoznaje zażalenie na rozprawie, stosując przepisy Kodeksu postępowania cywilnego” wynikają bowiem wątpliwości o charakterze zasadniczym co do przepisów postępowania, które powinny znaleźć zastosowanie. Wątpliwości te prowadzą w konsekwencji do niemożliwości oceny przez jednostkę jej podstawowych uprawnień proceduralnych.

Nieprecyzyjność i niejasność przepisu art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie znajduje także swoje odbicie w rozbieżnym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Przykładowo w postanowieniu z dnia 10 października 2003 r. (II CK 230/03) oraz w postanowieniu z dnia 8 lutego 2007 r. (I CZ 133/06) Sąd Najwyższy uznał, że „zażalenie na odmowę dokonania czynności notarialnej należy traktować na równi z pozwem, a więc jako pismo wszczynające proces cywilny, z wszystkim tego następstwami, tj. z uznaniem żalącego się za powoda, a notariusza za pozwanego, wyrokiem - jako formą orzeczenia, apelacją i kasacją - jako wyłącznymi środkami odwoławczymi od orzeczeń co do istoty sprawy”. Natomiast w uchwale z dnia 1 czerwca 2007 r. (III CZP 41/07) Sąd Najwyższy stwierdził już, że sąd okręgowy rozpoznający zażalenie na odmowę dokonania czynności notarialnej orzeka jako sąd odwoławczy.

W ocenie Skarżącej tak elementarne uprawnienia proceduralne jak prawo do zaskarżenia powinny być wyraźnie uregulowane, a nie uzależnione od określonej wykładni przepisów postępowania. Jeżeli ustawodawca zdecydował się uregulować postępowanie sądowe w przedmiocie zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej poprzez ogólne odesłanie do przepisów postępowania cywilnego, to używając słowa „zażalenie” jako nazwę przewidzianego środka prawnego, powinien liczyć się z tym, iż mogą pojawić się zasadnicze wątpliwości, czy „zażalenie” będzie rozumiane jako środek zaskarżenia, czy jako środek wszczynający postępowanie, który należy traktować na równi z pozwem.

Z powyższej przyczyny treść art. 83 § 1 ustawy Prawo o notariacie powinna zawierać wyraźnie postanowienie o dopuszczalności zaskarżenia orzeczenia wydanego przez sąd okręgowy na skutek zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej, a także precyzyjnie określać właściwy środek odwoławczy, tak aby nie było wątpliwości co do formy zaskarżenia.

Mając powyższe na uwadze wnoszę jak w *petitum*.



Marek Władziński
- radca prawny -

Załączniki:

- pełnomocnictwo
- odpis z rejestru przedsiębiorców
- dowód uiszczenia opłaty skarbowej od pełnomocnictwa
- postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia kwietnia 2010 r.
- postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2010 r.
- postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia lipca 2010 r.
- 5 odpisów niniejszej skargi konstytucyjnej wraz z załącznikami